

Het geheimzinnige levenseinde van Edgar Allen Poe Clyde Lo A Njoe op zoek naar de enige echte waarheid rond diens tragische overlijden

door Wim Rutgers

*De op Aruba geboren maar sinds lange tijd elders wonende Clyde Lo A Njoe is een internationaal bekend en erkend beeldend kunstenaar. In diverse poëziebundels zoals *Dansen / Baliamentu* (1982) en *Mijn lief mijn leed* (2015) geeft hij zich vooral rekenschap van de persoonlijke relatie tussen leven en kunst, in zijn dikke debuutroman *Parelmoerpoeder* (2016) onderzoekt hij het schemergebied tussen 'goed' en 'fout' tijdens de Tweede Wereldoorlog, waarin schijn en werkelijkheid elkaar bepaald lang niet altijd blijken te dekken. In *Mallura* (2018) zet hij zijn zoektocht naar waarheidsvinding nadrukkelijker voort.*

In deze tijd van nepnieuws, alternatieve feiten en parallelle werkelijkheden schreef Clyde Lo A Njoe (Aruba 1948) zijn tweede roman, *Mallura*, waarin hij nagenoeg vierhonderd pagina's in verhaalvorm alle moeite doet de echte, werkelijke werkelijkheid en waarheid te achterhalen hoe de bekende dichtersschrijver Edgar Allen Poe (1809-1849) aan zijn droevige levenseinde is gekomen. Stierf hij aan een overdosis drugs, aan zijn overmatig alcoholgebruik, was het een ongeluk, zelfmoord of was er misschien zelfs sprake van geldroof en moord omdat hij bedreigd werd?

Hoofdpersoon in de roman is Mallura, een naamgeving die 'iets' te maken zou hebben 'met magisch occulte gewoontes' in de Caribische kolonie waar de hoofdpersoon woont, een gegeven dat van groot belang blijkt te zijn omdat er een oude mysterieus Europees document, de Tabula Smaragdina, steeds weer ter sprake komt, waarbij een geheimzinnige rol is weggelegd voor een oude kaartlegster. Zo speelt ook Clyde Lo A Njoe met de begrippen 'imagination' – de ontdekking van een wereld buiten de onze - en 'fantasy' - een vervorming van de werkelijkheid - die van zo groot belang zijn voor de interpretatie van het werk van de grote meester Poe zélf.

Inhoud

De Dominicaanse planter Manos Mallura, zijn dagelijkse naam voor zijn officiële Franse naam Malheureux – is de naam hier een voorteken? – ontmoet tijdens een van zijn zakenreizen naar de dan nog jonge Verenigde Staten de beroemde schrijver in het hotel waar ze toevalligerwijze allebei verblijven en waar ze gezamenlijk diverse dagen optrekken met uitvoerige gesprekken, net voorafgaande aan de tragische en nooit opgehelderde dood van de schrijver. De ruim veertig jarige Mallura is bezeten van het idee op zoek te gaan naar de definitieve opheldering over dit levenseinde en reist opnieuw naar de VS. Hij komt daarbij in contact met een meer dan tien jaar jongere journalist, Robert Q. Dempsey, die beroepsmatig op zoek is naar de oplossing van hetzelfde raadsel. "Net als jij wil ik de enige, échte waarheid achterhalen," zegt Mallura tegen Dempsey. "De ene handelde klaarblijkelijk louter uit emotionele drijfveren en de andere zocht de eeuwige roem en erkenning die dankzij verhelderende publicaties, voor eens en altijd, alle bestaande mysteries en mythes rondom Poe's dood zouden elimineren," commentarieert de verteller.

Van hun speurtocht, die zich over stad en land uitstrekt, naar deze 'échte waarheid' geeft de roman een uitvoerig – vaak té uitvoerig - relaas door tal van details van hun gezamenlijke speurtocht en de reconstructie wat er allemaal gebeurde tussen 24 september, als Mallura de auteur voor het eerst ontmoet en 7 oktober 1849, de dag waarop Poe in het ziekenhuis onder nooit opgehelderde omstandigheden sterft. Deze queeste naar dé waarheid voert de twee langs een diversiteit van familieleden, liefdes en kennissen van de auteur, personen die Poe gekend en ontmoet hebben zoals artsen, hoteleigenaren en kroegbazen en allerlei instanties die bij een van de talrijke lezingen die Poe verzorgde, aanwezig waren. Ze geven allemaal hun eigen versie van wat er gebeurd zou kúnnen zijn waarbij ze hun persoonlijke verhaal als dé enige waarheid omarmen, zoals ook in de talrijke speculatieve artikelen in de media. Zoveel personen, zoveel meningen, zoveel visies, zoveel alternatieve waarheden. Achter de woorden die de werkelijkheid objectief pretenderen te benoemen schuilt steeds weer een nieuwe werkelijkheid. Hoe bereik ik de échte waarheid?

Ooggetuigen, vertellers en schrijvers scheppen een eigen werkelijkheid van woorden. Zo wordt de onopgeloste dood van Poe een metafoor voor de onoplosbaarheid en principiële meerduidigheid van wat er gebeurde: “De grootste waarheden en de grootste zekerheden hebben we in onszelf gevonden.” Zo gelezen is de roman Mallura ook een verhaal over grenzen van de journalistiek en mogelijkheden van literatuur.

Details

Rond dit hoofdthema van de queeste naar de waarheid worden enkele nevenzaken geweven, zoals de door het hele verhaal heen telkens terugkerende geheimzinnige Tabula Smaragdina, eens eigendom van een oude edelman en van monniken uit de Kilwinning-abdij in Schotland dat vervolgens in verband gebracht wordt met een oude tarotkaartenlegster. De Tabula Smaragdina is een korte cryptische tekst die een bron van inspiratie vormde voor de alchemisten, toegeschreven aan Hermes Trismegistus. De bekendste uitspraak in de tekst luidt ‘Zo boven, zo beneden’ over de relatie tussen macrokosmos en microkosmos. Zo is er ook sprake van een geheimzinnige Malakka sabelwandelstok die ook als wapen kan dienen – een paar scheuten Dan Brown.

Ook wordt er van tijd tot tijd in het verhaal - niet functioneel want overbodig voor het verhaalverloop - stilgestaan bij het thema slavernij, waarbij een tegenstelling geschetst wordt tussen de VS en de Dominicaanse Republiek en daarbij met name Mallura als plantage-eigenaar.

Waarheidsvinding

De waarheidsvinding loopt uit op een mislukking: “Hoe dichterbij de ontknoping naderden, hoe verder die van hen vandaan scheen te geraken...” Men zal genoeg moeten nemen met een zoveelste verhaal over de geheimzinnige dood van de schrijver, met als uitkomst dat “ik, net als Poe en al die anderen, in de gelegenheid ben om waarheden met onwaarheden te brouwen tot een bedwelmend heksenmengsel, waardoor mijn verhaal het eigen cynisme overstijgt.” Hoeveel moeite je ook doet – Mallura ervaart zelfs een identificatieproces als hij opmerkt dat hij en Poe op dezelfde 19e januari 1809 geboren zijn - dé waarheid blijkt onbereikbaar. Dat is ook zo als min of meer

bovennatuurlijke middelen worden ingezet. Ook die bewerkstelligen geen waarheid. De tarotlezeres die gevonden moet worden omdat die het raadsel misschien kan oplossen blijkt onvindbaar.

Uiteindelijk loopt de zoektocht naar historische waarheid op niets uit. De journalist komt op een verschrikkelijke manier om het leven, waarbij zijn aantekeningen verloren gaan omdat ze grotendeels verbrand worden. De plantage-eigenaar gaat weer naar huis, waar hij besluit om samen met zijn echtgenote Coeur de Courage – ook die naam is veelbetekenend – aan de slag te gaan om het verhaal van zijn naspeuringen te boek te stellen – we lezen het resultaat niet meer, maar we weten intussen wel degelijk dat wat maximaal overblijft een verhaal is – zoals tegenwoordig alles een verhaal genoemd wordt als gevolg van de fundamentele twijfel aan een objectief vast te stellen werkelijkheid en waarheid. Aan Poe wordt toegeschreven dat hij zich in verschillende werkelijkheden kon verplaatsen. “In zijn beleving gelijk aan de onze.” Poe had zijn “eigen werkelijkheden, waarin al deze grote verhalen en gedichten zijn gesitueerd; waar naderhand hun medemensen genoeg aan weten te beleven.” Dat ‘genoegen’ is het maximaal wat literatuur in deze kan bereiken en bewerkstelligen.

Tot slot

Het is jammer dat deze tweede roman kennelijk te snel gepubliceerd is zonder voldoende correctie en redactie naar taalgebruik, stijl en structuur. Vooral het heen en weer springen van tegenwoordige en verleden verteltijd als focus op verleden en heden werkt hinderlijk voor de lezers. Dan is er de enorme hoeveelheid aan vaak niet veel ter zake doende details. De schrijver beschikt over een verbluffende hoeveelheid kennis rond de dood van Edgar Allen Poe en personen die daar betrokken bij waren en doet daar steeds tot in de kleinste details verslag van. Talrijke biografische bijzonderheden uit het leven van Edgar Allen Poe worden vermeld. Maar *kill your darlings* is een harde wet in elk historisch verhaal.

Dat leidt tenslotte tot de vraag naar de aard en functie van literatuur naar vorm en inhoud. Waarom lezen wij? De lezers die lezen om de literaire waarde die

bestaat in taalgebruik en structuur zullen teleurgesteld zijn in dit werk, maar degenen die lezen om een verrassende en originele uitwerking van een actueel thema als alle commotie rond nepnieuws en alternatieve feiten komen volledig aan hun trekken. Clyde Lo A Njoe heeft in *Mallura* met de verbeelding die aan fictie eigen is een - vergeefse - zoektocht naar een definitieve werkelijkheid en waarheid aan de hand van een oude gebeurtenis een verrassend actueel thema geromantiseerd.

Clyde R. Lo A Njoe: *Mallura*
Haarlem: Uitgeverij In de Knipscheer
2018
389 pagina's
ISBN 978 90 6265 992 0
www.indeknipscheer.com

Bron: *Antilliaans Dagblad*, 21 juli 2018